

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica Secundum Viam Et Doctrinam D. Thomæ Aquinatis, Doctoris Angelici

In Celebri Archiepiscopali Benedictina Universitate Salisburgensi, methodo
& norma ibidem usitata publicè tradita, & in IV. Tomos digesta ; Qvorvm
Primvs Tractat De Deo Vno Et Trino, Deq[ue] Creatura Angelica ...

Mezger, Paul

Augustæ Vindelicorum, 1695

§. II. Corollaria.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74152](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74152)

Responderi potest secundò cum Arriaga & Joa. Sanch. apud Boss. n. 1207. in illo dubio homicidii possessionem non stetisse pro libertate vulnerantis, sed potiùs pro lege irregularitatis; siquidem propter certum vulnus præsumptio potiùs erat pro lege contra vulnerantem. Unde cum dubium rationabiliter deponi non posset, meritò locum habuit illa regula: *In dubiis &c.*

4. Ad c. illud de *Cler. excomm.* Respondeo quòd Episcopus, de quo est mentio, fuerit practicè dubius de sua excommunicatione, nec fuerit bonæ fidei possessor suæ innocentia; quia partim se ex fama noverat excommunicatum, partim veritatis investigandæ diligentiam necdum adhibuerat.

5. Ad c. *juvenis de sponsal.* Respondeo, ibidem agi de valore sequentis matrimonii, quod in illo casu certius erat esse irritum, propter impedimentum publicæ honestatis; Unde Summus Pontifex non utitur voce *tutus*, sed *certius*, adeòque contrahens non erat bonæ fidei possessor matrimonii.

6. Ad c. *inquisitioni* Respondeo, ibidem agi de dubio matrimonii, ad quod vincendum vel deponendum necdum fuit adhibita sufficiens diligentia; unde conjunx pro debito petendo non poterat bonæ fidei possessionem prætere.

7. Ad *Clement. Exivi*, Respondeo primò. Si Summus Pontifex voluisset tutiorem sequi, debuisset de omnibus in Regula præceptivè contentis judicare, quòd obligent, cum hæc sit pars tutior, & tamen fecit contrarium. Respondeo secundò: ibidem supponi dubium practicum; cum enim Religiosi D. Francisci se censerent ad ea, quæ sub verbis imperativi modi, vel æquipollentibus in sua regula continentur, ex declaratione Nicolai III obligatos, & ex una parte difficile videretur, tot obligationes subire, ex altera verò non adesset sufficiens fundamentum, unam potiùs, quàm alteram materiam similibus verbis comprehensam eximendi, pro dubii declaratione ac conscientia tranquillitate obtinenda summam sedem adierunt: sicque partem securiorem, dubium juxta Summi Pontificis declarationem deponendo, elegerunt.

Ad autoritatem D. Augustini negatur suppositum, quòd, qui titulo possessionis in favorem libertatis eligit partem comparativè minus tutam, eligit partem incertam: est enim certa & tuta. Adde, quòd S. P. loquatur de remedio poenitentia non nimium differendo, ex quo nihil contra nos inferitur.

8. Habet igitur locum illa regula: *In dubiis tutior pars est eligenda*; habet & ista: *In pari causa melior est conditio possidentis*: nec illa per istam destruitur. imò, ut Jo. à S. Th. d. loc. hoc ipso, quòd aliquis ex titulo possessionis vincat ac deponat dubium, partem tutiorem eligit: quia operari prudenter deposito dubio, est pars tuta, & adversativè tutior, quàm operari non deposito dubio, quod nunquam fit sine peccato. Utraque regula est utilis & sufficiens ad dubium deponendum, quibus accedit tertia: *ex duobus malis minus est eligendum*, quæ tunc deservit ad praxin, cum urget necessitas unum eligendi ex duobus, quorum utrumque habet repugnantiam cum lege, v. g. *negligere moribundum, vel die festivo neg-*

ligere Sacrum; tunc enim dubitans illam partem ex qua minor apparet convenientia, tenetur eligere; quia propter necessitatem operanti ex illa parte cessat legis obligatio. Ad istas regulas alia facili negotio reducantur; *ut in dubiis tutior pars est eligenda, quam alicui: reducantur ad regulam de possessione. In obscuris minimè sequendum: pertinet ad hanc: Minus malum est eligendum. In obscuris respicimus id, quòd præsimilius est, vel plerumque fieri consuevit, pertinet ad illam; In dubiis tutior pars est eligenda.*

§. II.

Corollaria.

Inferes ex dictis primò: Invincibiliter dubitantem an præceptum, vel lex aliqua lata vel promulgata, non teneri tali præcepto. Hæc riq. Sanch. l. 2. de matr. disp. 21. n. 36. Sui t. 1. in 3. p. disput. 40. sect. 5. hum. 15. tenet verò si certus de existentia legis solum dubitet, sitne iusta, rationabilis, abrogata? &c. Item de voto supra diximus. Ratio primi ex dictis est primò: quia lex non obligat, nisi legitime promulgata: sed in dubio non est legitime promulgata: ergo. Secundò: quia in dubio existentia legis, possessio, & præsumptio non est pro lege, sed pro libertate. Nam ante hoc dubium bonæ fidei possidebatur libertas, & dubium superveniens, quod solita diligentia vinci nequit, non tollit bonam fidem, ut probat Covarruv. 2. q. 2. p. 7. Tertiò: quia facta non præsumuntur, nisi probentur: legislatio & promulgatio est quid facti: ergo. Quartiò: Lex introcibiliter ignorata non obligat: ergo nec invincibiliter dubia: quia invincibile dubium videtur æquivalere ignorantia invincibili. Ratio secundi est: quia circumstantia, quæ solent contrari actum, præsumuntur, & neganti incumbit onus probandi; unde si certum est præceptum, votum &c. præsumptio & possessio est pro præcepto, voto &c. adeòque obligat. Pariter si constitetur, censuram esse latam, dubium verò est, an Superior habuerit causam sufficientem ad illam ferendam, censura ligabit, quia possessio stat pro obligatione censuræ, nec defectus circumstantia præsumitur, nisi probetur. Suar. l. 2. tr. 3. disp. 12. sect. 5. n. 7.

Inferes secundò. Debitorem de debito certum, de solutione incertum, teneri ad solutionem: cum creditor sit in certa possessione sui juris. At verò depositarium vel commodatarium si dubitet, an res deposita suâ culpa perierit, non teneri ad ejus restitutionem: quia restitutionis obligatio imponit culpam; culpa verò non præsumitur, donec probetur.

Inferes tertiò: Beneficiarium dubitantem, debet teneatur recitare Divinum Officium, eò quòd beneficium sit tenue, obligati ad illud recitandum quia beneficium, adeòque etiam annexa obligatio recitandi officium certa est: dubium verò est, an beneficiarius ob fructuum tenuitatem excusetur. Vasquez 1. 2. disp. 65. num. 11.

Inferes quartò. Si sit dubium, utrum beneficium vacaverit mense Pontificis, vel Ordinarii, cum v. g. beneficiarius mortuus fuit circa octidiam noctem ultimæ diei Maji, qui supponitur

esse mens Pontificis, & est dubium, an cœperit prima dies Junii, qui est mens Ordinarii, beneficii provisionem pertinere ad Summum Pontificem. ut habent Layman l. 1. tr. 1. v. 5. §. 4. n. 16. Bonac. de contract. d. 1. q. 2. punct. 2. Ratio est: quia professio & præsumptio est pro reservatione & jure Summi Pontificis non pro jurisdictione Ordinarii, de qua dubium est, an inceperit. Deditio quoque potestatis & reservationis Pontificis est aliquid facti, quod non præsimitur, sed demonstrari debet. *L. in bello, §. facta. ff. de captivis & postliminio.*

13. Inferes quintò: Dubitantem, an 21. ætatis annum compleverit, esse obligatum abstinere a suscipiendis SS. Ordinibus, non tamen obligatum ad observantiam jejunii Ecclesiastici. *Ratio primi est*, quia lex prohibens susceptionem SS. Ordinum ante expletum 21. ætatis annum est in possessione, & suscepturo SS. Ordines incumbit legitimæ ætatis probatio. Ratio secundi est: quia tunc de existentia legis & obligationis est dubium [neque enim lex illa incipit esse & obligare, nisi supposita ætate debita] possessio verò est pro libertate. Sanch. l. 2. de matrim. disp. 41. n. 40. Layman l. 1. tr. 1. cap. 5. §. 4. qui probabiliter affirmat, etiam Sacerdotem dubitantem, an post mediam noctem aliquid cibi vel potus sumperit, die sequenti sacrificare posse.

14. Inferes sexto. In dubio, an quis sit legitimus vel illegitimus, habendum esse pro legitimo. Est enim ille in sui honoris possessione, donec contrarium probetur. Unde etiam cum aliis fratribus legitimis hereditatem adire poterit; si tamen hereditatem jam ab aliis aditam, & possessam velle præterdere, probare deberet se esse legitimum, quia tunc pro aliis stare possessio, nec ipse esset reus, sed actor; cum verò partium jura sunt obscura, reo potius est favendum, quam adori juxta præcit. Reg. Juris. Castrop. tr. 1. disp. 3. p. 1. Sair. l. 1. c. 13. n. 19.

Inferes tamen septimò. Cum de infante exposito dubitatur, an sit legitimus, vel illegitimus, habendum esse pro illegitimo; quia tunc præsumptio est contra ipsum, eò quòd illegitimi regulariter ita exponi solent: Neque refert, quòd delictum non præsumitur, donec probetur; id enim verum est, cum abest alia rationabilis causa, & fundamentum inducens præsumptionem & probabilitatem delicti: quale fundamentum probabile illegitimitatis in proposito est expositio infantis, qui promitte si sit aliquando promovendus ad SS. Ordines, prius debet dispensationem petere irregularitatis ortæ ex defectu natalium. Suar. disp. 50. de Cen. sect. 3. n. 4.

15. Inferes octavò. Dubitantem invincibiliter in nocte feriæ quintæ, an elapsa sit hora duodecima, licitè posse carnes comedere; dubitantem verò in nocte Sabbathi non posse licitè illas comedere. Ratio est, quòd in priori casu lex jejunii, præsupponens horam 12. completam, est dubia, & dubitans est in possessione libertatis. In posteriori verò casu obligatio jejunandi in die Sabbathi est in possessione, dubium verò est de finita hac obligatione & recuperata libertate non jejunandi. Layman loc. cit. num. 35.

16. Inferes nonò. Siquis dubitet, an peccatum

R. P. Mezg. Theol. Schol. Tom. II.

commissum fuerit confessus, teneri ad confessionem; quia tunc lex certa confitendi peccata commissa est in possessione. At quid si dubitet, an aliquod peccatum commiserit? Non teneri ad confessionem docent Gabr. Beatus. q. 12. n. 15. cum Regidio Coninck t. 2. de Sacrament. disp. 7. dub. 8. & nonnulli alii, quæ quidem sententia pro scrupulosis servare poterit. In praxi verò longè probabilior est sententia, docens obligationem confitendi peccata dubia, non quidem ut certa, sed ut dubia, quæ est S. D. in 4. dist. 17. q. 2. a. 2. ad 3. D. Bonavent. Alensis, & communis DD. Cujus ratio est primò: Quòd praxis Fidelium & communis DD. illud præceptum Tridentini Sess. 14. cap. 7. ut pœnitentes confiteantur omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, interpretatur etiam de peccatis dubiis existentibus in conscientia dubia. Secundo: quia cum Sacramentum Confessionis & pœnitentiæ sit subrogatum præcepto & remedio contritionis, est essentialiter reconciliativum, & non minùs obligat ad positivè quærendam & assecurandam moraliter reconciliationem cum DEO, quam ante institutionem pœnitentiæ obligabat præceptum contritionis: sed istud obligabat & adhuc in casu necessitatis obligat ad contritionem de peccatis dubiis: ergo etiam Sacramentum pœnitentiæ obligat ad confessionem de peccatis dubiis. Minor probatur: quia, quamdiu quis est dubius, an cum DEO redierit in gratiam, tamdiu non satisfacit præcepto dilectionis & pœnitentiæ obliganti ad positivè quærendam assecurationem reconciliationis cum DEO: at, quamdiu quis conteritur de peccato dubio, tam diu non est securus, sed dubius, num cum DEO redierit in gratiam: ergo. Tertio: quia, cum agitur de applicando remedio pro salute animæ, applicanda sunt media tutiora & probabiliora, sicuti pro sanitate corporis applicandæ sunt medicinæ tutiores: ergo ex lege charitatis, quæ homo tenetur diligere seipsum, tenetur procurare remissionem peccati dubii. Neque huc facit possessio vel præsumptio pro libertate, utraque enim est pro lege charitatis, pœnitentiæ & Tridentini. Neque hic factum præsumitur, sed tantum sub dubio in confessione exponitur, idque non ad imponendam odiosam obligationem, sed favorabilem absolutionem pœnitentis.

Inferes decimò. In dubio, an peccatum reservatum fuerit commissum, non necessariò ad eundem esse Superiorem; quia dubium facti non præsumitur, donec probetur, & cum reservatio sit odiosa, non est extendenda ad peccata dubia. Jo. Præposit. in 3. p. qu. de integritate confessionis. Henriq. in Summ. l. 8. c. 45. Sed & Confessarius dubitans, an aliquis casus sit reservatus, potest ab illo absolvere; cum enim sit dubium facti, rationabiliter potest præsumere, casum non esse reservatum. Dubitans verò de jurisdictione sibi data non potest absolvere, quia & jurisdictionis collatio non præsumitur, donec demonstratur, & aliunde lex certa de non impertienda absolutione à non habente jurisdictionem legitimam est in possessione. Suar. de cenf. d. 4. sect. 6. n. 4. Emmanuel Sà v. casus reservat. n. 5.

R 2

Inferes

18. Inferes undecimò. Sacerdotem ordinatum ab Episcopo incognito, de quo dubitatur, an sit Episcopus, iterum esse ordinandum. per c. *presbyteris*. disp. 68. Dubitantem de baptismo non prius ordinandum esse, quam sit iterum sub conditione baptizatus, per c. *veniens*, de *presbytero non baptizato*. Ecclesiam esse consecrandam, de qua dubitatur, an sit consecrata, per c. *solemnitates*, de *consecrat. d. 1.* quia dubia de baptismo, ordinatione, consecratione sunt dubia facti, quæ non præsumuntur, donec probentur: præter alia pericula, & inconvenientia, quæ sequerentur ex nullitate Baptismi, Ordinis &c.
19. Inferes duodecimò. Dubita invincibiliter de impedimento matrimonii, tunc sine dispensatione posse contrahere matrimonium, quamquam melius, & in futurum cautiùs faciet, si pro meliori esse dispensativam declarationem petat. Uterque Sanch. & Casaraugust. disp. 119. dub. 10. Prohibitio quippe contrahendi fundatur super impedimento, quod non præsumitur, donec probetur, ac proinde contrahens est in possessione suæ libertatis. Dubitantem verò de morte conjugis prioris, nec licite contrahere, nec durante tali dubio invincibiliter licite posse petere

debitum, per c. *dominus de secund. nupt.* quia cum mors conjugis sit aliquid facti, non præsumitur, donec probetur, ideoque contrahens nunquam constituitur possessor bonæ fidei. Permittitur tamen reddere debitum, quia cum alter conjugum sit in bona fide [ut supponitur] non est suo jure fraudandus: Quamdiu verò unus conjugum non est bonæ fidei possessor, vel quia cum vincibili dubio impedimenti contraxit, vel dubium durante matrimonio exortum vincere neglexit, prohibetur à petendo debito, per c. *inquisitione de sent. excomm.* nam possessor dubitans vincibiliter, quamvis possit rem retinere, quoque veniorem investigaverit, aut dubium ex vincibili vincibile effectum fuerit, tamen illa activè, eamve alienare non potest: atqui petens debitum activè utitur matrimonio: ergo durante tali dubio, debitum conjugale exigere non potest. In redditione verò debiti cum sit quasi usus passivus servitutis, idcirco comparatem in bona fide constitutam illa fraudare non potest. Quod si dubium fiat invincibile, non tantum reddi, sed etiam peti posse debitum, cum possessor bonæ fidei non sit privandus usu activo rei possessæ, dictum est supra.

DISPUTATIO XIII.

DE

Conscientia scrupulosa.

Quamvis Conscientia scrupulosa non constituat speciem conscientie essentialiter ab aliis distinctam, sed solum accidentaliter, ideoque ad alias Conscientie species juxta supra dicta, facile revocari possit, quia tamen timoratis etiam piusque animabus, nec non earum Curatoribus & Confessariis crebro multum facessit negotii, tricas & cruces accumulat, operæ pretium censui de scrupulorum causis & remediis ex probatis Authoribus aliqua specialius tractare. Sit igitur

ARTICULUS I.

Quid sint, & unde proveniant scrupuli?

SUMMARI.

1. Quid sit scrupulus?
2. Scrupuli differentia à dubio.
3. Scrupuli differentia à scientia & fide.
4. Potest scrupulus consistere cum conscientia certa & probabili.
5. Scrupulus tam de præteritis est, quam futuris.
6. Indicia, è quibus cognoscitur scrupulosus.
7. Radices scrupulorum ex parte animæ.
8. Et ex parte corporis.
9. Causa extrinseca scrupulorum.

§. I.

Quid sit Conscientia scrupulosa?

PRIMò: Scrupulus à quo Conscientie scrupulosa denominatio, est quædam inanis ex levi vel nullo fundamento orta suspicio, quæ cum animi anxietate timeretur, vel creditur alicubi subesse peccatum, ubi nullum subest. Unde duo sunt, quæ ad rationem scrupuli pertinent: primò, ut sit quædam saltem suspicio apprehensiva peccati, vel periculi ipsius, quæ in voluntate ge-

nerat anxietatem. Secundò: ut sit ex levi, vel nullo fundamento; si enim sit ex rationabili fundamento, constituet verum dubium. Inchoativè scrupulus est in apprehensione peccati ex levi, vel nulla ratione; complete & formaliter in judicio, assensu & actuali credulitate peccati, quæ illam apprehensionem consequitur, unde animi anxietas & perplexitas generatur.

Differt igitur primò scrupulus à dubio proprio, sumpto, quia hoc relinquit animum suspensum ab assensu utriusque partis; scrupulus vero potest consistere cum duplici assensu, uno practico, quo per conscientiam certam judicat aliquid licitè esse licitum; altero speculativo, quo sine rationabili fundamento ex parte iudicii speculativi libenter credit & timet se peccare. E.g. Clericus infirmus format conscientiam practicè certam, quòd licitè omittat recitationem Breviarii, quia Confessarius & Medicus ita judicant, & ipse licitè sequitur eorum consilium, idque suæ privatae opinioni præfert. Nihilominus patitur antea-